

Magyar állam- és jogtörténeti tdk

A MAGYAR ÁLLAM- ÉS JOGTÖRTÉNETI TUDOMÁNYOS DIÁKKÖR

HIRADÓJA

/1980. december/

15.

Antall György András: Az alkotmányosság fejlődése a Lajtán
innen területen
/Dr. Rudolf Hoke bécsi professzor elő-
adása a Magyar Állam- és Jogi történeti
tanszéken/

Részletek Dr. Hoke előadásából	1.
Pomogyi László: OTDK előzetes	4.
Kulcsár Livia - Szanyi Ágota: Megkérdeztük az oktatót	..
Buzás József adjunktus	5.
Gulyás Gábor: A felvételi rendszer megújítása	6.
Mezey Barna: Szilánkok	8.
Sztorik a pálya széléről	9.
Új könyvek a könyvespolcon	11.
A karácsonyi könyvpiac köteteiből	12.
Címrepon: I. István ábrázolása egy renaissance fa- metészen	

Dr. Rudolf H O K E, bécsi egyetemi tanár, német-osztrák jogtörténeti intézet igazgatója 1980. november 13-án előadást tartott a Magyar Állam- és Jogtörténeti tanszéken

Az alkotmányosság fejlődése a Lajtán inneni területeken
cimmal.

Számunkra azért volt különösen érdekes az előadás, mert a magyar történeti - jogtörténeti irodalomban szinte megalkotásától kezdve vita tárgya maga a kiegyezés, melyet nálunk az 1867. XII. t.-cikkelyként iktattak a magyar alkotmányba. A magyar liberalizmus nagy klasszikusainak, így a politika-bölcselő Eötvös Józsefnek, s a kor két legnagyobb magyar gyakorlati politikusainak Kossuthnak és Deáknak hatására indult meg az osztrák alkotmány követelések s nem utolsósorban a magyar szabadságharc kényszerítette az "Ausztiai Házat" arra, országainak a kornak megfelelő alkotmányt adjon.

Az 1849-es, 1860-as és 1861-es sikertelen alkotmánykísérletek után, az osztrák-porosz háború után került arra sor, hogy "Öfelsége többi királyságai és tartományai" alkotmányt kapjanak. Bár a magyar választójog - különösen az általános választójog cislejtániai bevezetése után - nem volt szélesebb körű, mint az osztrák, a magyar országgyűlésnek a korszak egész ideje alatt jóval nagyobb hatalma volt, mint a Birodalmi Tanácsban képviselt országok bécsi törvényhozásának. Így mondhatjuk, hogy a dualizmus kori magyar alkotmány jobban megfelelt a parlamentáris állam ismérveinek, mint a sok fejedelmi előjogot meghagyó osztrák alkotmány.

Antall György András

/Részlet az előadás 1849-1867 közötti időszakkal foglalkozó részéből/

A 19. század első felének demokratikus, nemzeti és liberális erői olyan alkotmányt követeltek, amely egyrészt a népképviselőten keresztül a nemzet számára az államhatalomban való részvételt megengedte, másrészt pedig az alapjogok biztosításával az egyén számára az államtól való függetlenséget teremtette meg.

Az egykori Római Szent Birodalom államait államszövetséggé, Deutscher Bunddá szervező 1815-i Bécsi Kongresszus a szövetség minden államában rendi alkotmány bevezetését írta elő. A kor konzervatív német-osztrák politikusai szerint ez csak azt jelentette, hogy a Bund tagállamaiban országos rendeknek kell lenni, olyan formában, ahogy az az abszolút kormányzás bevezetése előtt megvolt.

A Habsburg-országokban a Német Bund-okmány említett rendelkezését csak annyiban vették figyelembe, hogy ott, ahol a régi tartományi rendeket megszüntették, - ezeket a rendeket most visszaállították. Egyébként az alkotmány helyzete változatlan maradt. Ausztia tekintetében az 1848. évnél kellett előjónni ahhoz, hogy az alkotmányos mozgalom ott is meginduljon.

Az 1848-i februári párizsi forradalom híre fellobbantotta a forradalom lángját a Német Bund államaiban, és mint ismeretes, Kossuth és a magyar reformmozgalom hatására Bécsben is kirobbant a forradalom. Metternich kancellár a népharag elől Angliába, az emigráns forradalmárok és bukott miniszterek paradicsomába menekült. A császár április 25-én alkotmányt bocsátott ki, amelyet alkotójáról, Pillerdorf belügyminiszterről, pillersdorfi alkot-

mánynak neveznek. Ez az alkotmány hatálya alá vonta a Vencel-korona országait is, ámbar a császár, mint Cseh király, a Cseh Kartában /1848.márc./ a cseh királyság bizonyos önállóságának visszaállítását megígérte. A pillersdorfi alkotmány különben sem elégitette ki a forradalom követeléseit, úgyhogy a császár az alkotmányt hatályon kívül helyezte, és megígérte az új választójog alapján szervezendő alkotmányozó országgyűlés összehívását, amely 1848. júliusában ült össze. Az országgyűlést, amelyet októberben a bécsi felkelés kitörése miatt a morvaországi Kremsier városába helyeztek át, megvitatta az alkotmányt is, döntést azonban nem hozhatott, mivel az új császár, Ferenc József feloszlatta. A császár és kormánya nem zárkozhattak el alkotmány bevezetése előtt, így 1849. március 4-én az osztrák császárság részére oktrojált alkotmányt léptették életbe. Ez az alkotmány a demokratikus és liberális követeléseket csak annyiban vette figyelembe, hogy a törvényhozásban való közreműködésre képviselői szervet, országgyűlést vett tervbe, és az alapjogok jegyzékét összeállította.

Az 1849. márciusi oktrojált-alkotmány megfelelt a többi európai nem parlamentáris monarchia alkotmányának. Ez az alkotmány azonban papíron maradt. Ha a márciusi oktrojált alkotmány valósággá vált volna, akkor az osztrák császárság ezzel az alkotmányosságnak arra a fokára lépett volna, amely a korabeli többi európai monarchia fejlődési fokának megfelelt volna. Ez az alkotmány azonban papíron maradt.

A császár az alkotmány szerint személyében egyesítette valamennyi állami funkciót, és 1851. december 31-én a Szilveszter-pátensben a márciusi, oktrojált alkotmányt és az alapjogok jegyzékét jogilag is hatályon kívül helyezték. Az osztrák császárság most ismét alkotmány nélküli állam lett, amelyben egyedül a császár uralkodott - abszolút monarchia -. Ez az alkotmány nélküli abszolutisztikus állapot, - a 19.század második felében - amelyben Ausztria megmaradt, egy európai nagyhatalom tekintetében anakronizmus. Ausztria csak külső nyomás hatására tért vissza az alkotmányos monarchiához.

Az Ausztriát az 1859-es olasz-osztrák háborúban ért veresége az osztrák uralkodó köröket újabb alkotmány kibocsátására kényszerítették.

1859-ben az osztrák alkotmányos kísérletezéseknek az a szakasza kezdődött, amelyet azoknak az időknek jelentős politikai tábora, a konzervatív és a liberális politikai körök elkötelezése váltakozó sikerrel befolyásolt. A konzervatívok bázisát a nagybirtokos nemesség, egyes területeken a parasztság alkotta, s állambe rendezkedési elkötelezéseit tekintve föderalista volt. Így érthető, hogy hozzájuk csatlakozott a cseh nagypolgárság és a liberális értelmiség, mely a föderális tervektől nemzeti követelések valóra váltását várta.

Ezzel szemben a liberálisok, akik a monarchia nagypolgárságából és értelmiségekből kerültek ki, a jozefinista elvek követői, centralisták és német nacionalisták voltak.

Az alkotmányossághoz való visszatérés első lépése az volt, hogy a császár az oktrojált /márciusi/ alkotmány egyetlen megmaradt intézményét, a Birodalmi Tanácsot, mely addig az uralkodó tanácsadó szerve volt, törvényhozó testületté alakította, s a konzervatív belügyminiszter gr. Galuchowski vezetésével a tartományi gyűlések által választott tagokkal egészítették ki /1860.márc./.

1860. október 20-án a császár az u.n. Októberi Diplomában elfogadta a birodalmi és tartományi törvényhozás tekintetében a Birodalmi Tanács, illetőleg a tartománygyűlések közreműködését. A hatáskörnek a Birodalmi Tanács és a tartománygyűlések közti megosztása úgy történt, hogy a kifejezetten nem a Birodalmi Tanácsnak

fenntartott ügyek a tartománygyűlések hatáskörébe kerültek, föderalista értelemben.

A liberálisok elégedetlensége a császárt már kévéssel ezután alkotmánypolitikai fordulatra késztette. Goluchowski helyébe a liberális Anton Ritter von Schmerlinget nevezte ki, aki új alkotmányt dolgozott ki, melyet 1861. február 26. napján a Februári Pátonssal léptettek hatályba. A Februári Pátons - megjelölése szerint - az Októberi Diploma pusztá végrehajtása volt, de liberális felfogást követve az alkotmánynak egész más elképzelését valósította meg. Ennek alapvonalai egészen a monarchia megszűntéig meghatározták az osztrák alkotmányt. Az alaptörvény birodalmi törvényhozásként az Októberi Diplomából átvette a Birodalmi Tanácsot, melyet a kétkamarás rendszer szerint szervezett meg /Urakháza-Herrenhaus és Képviselőház-Abgeordnetenhaus/. A Birodalmi Tanács határozataival szemben a császárnak abszolút vétőjoga volt.

A tartománygyűlés és a Birodalmi Tanács képviselőháza tekintetében fennálló választójog kuralis választójog volt, amely a lakosoknak csak a jómódu részét jogosította fel politikailag, a lakosság többségét azonban a közügyek gyakorlásából kirekesztette.

A választójog nemcsak nem volt általános, hanem egyenlő sem. Ugyanis a képviselők választásához választói osztályonként különböző számú szavazatra volt szükség. Így pl. Csehországban 5 nagybirtokosra, 15-30 kereskedelmi kamarai és ipartestületi tagra, 11.000 városi és 49.000 falusi lakosra esett 1-1 képviselő. A birodalmi képviselőtről szóló 1861. évi alaptörvény a Birodalmi Tanács és a tartománygyűlések közti hatásköri megosztást centralista értelemben hajtotta végre, általános hatásköre a Birodalmi Tanácsnak volt. Hasonlóan az Októberi Diplomához, a Februári Pátons szabályozta a min. felelősséget s alapjogokat sem adott.

A birodalmi képviselőkről szóló alaptörvény hatálya Magyarországra is kiterjedt. Csak annyiban vették figyelembe Magyarország különleges helyzetét, hogy a Birodalmi Tanács az országot érintő ügyekben a magyar tagok bevonásával mint tágabb Birodalmi Tanács ülésezett. Magyar részről azonban elutasítottak minden, a habsburgi államban való integrálódást, és követelték az önálló magyar államnak az 1848. évi alkotmánnyal együtt történő visszaállítását. A magyarok ellenállásukkal nem maradtak egyedül. A februári alkotmányt a horvátok, a lengyelek, a csehok és a német tartományokban élő feudalisták is elutasították.

Az 1860-as években az osztrák-porosz összeköttetés mind elkerülhetetlenebbnek látszott. A császár "hátát" biztosítandó lépéseket tett a belpolitikai helyzet megszilárdítására. Schmerling helyébe a konzervatív /és föderalista/ gr. ... tette és a birodalmi képviselőtről szóló törvényt 1865. szeptember 20-án felfüggesztette. Ezzel megnyílt az út a Magyarországgal folytatandó tárgyalások megkezdésére. Az 1866-os porosz-osztrák háborúban Ausztria végleg elvesztette befolyását Németországban, s így a Nagy-német egység terve nem valósulhatott meg. Ez azzal a hatással is járt, hogy az osztrák kormánynak nem kellett figyelembe venni az alkotmányra vonatkozó német-nemzeti és liberális centralista elképzeléseket. Az új külügyminiszter, a szász Baron von Beust Deák Ferenc kiegyezési programja /1865. Husvétii cikk/ alapján folytatott tárgyalásokat a magyar vezető politikusokkal. A megszületett kiegyezés két külön állam ... határozta meg, melyet a Habsburg ház a Pragmatica Sanctio szerint megszathatatlannal és elválaszthatatlannal

A két állam: egyrészt a Magyar Szent Korona országai: Magyarország és társországai, másrészt a Birodalmi Tanácsban képviselt királyságok és tartományok /többek között így írták körül a Monarchia heterogén másik felét/, melyet a sajtóban ciszlajtániának neveztek.

A két államot nemcsak az uralkodóháza, hanem bizonyos ügyek tekintetében igazgatása is összekötötte. Ezzel kapcsolatban azokról az ügyekről volt szó, amelyek tekintetében a Habsburg nagyhatalmi állás érdekében a közös igazgatást szükségesnek tartották: a külügyek, a hadügy tulnyomó része és az ezt fedező pénzügyek. Ezeknek az ugynevezett közötti ügyeknek a tekintetében három császári és királyi /K.u.K./ /külügy, hadügy, pénzügy/ minisztériumot állítottak fel, a Lajtán inneni területeken pedig minden egyéb ügyet a császári-királyi /K.K./, továbbá Magyarországon a m.kir.minisztériumok intézték. Közös ügyektől eltekintve a gazdasági és katonai ügyeket a Lajtán inneni területeken és Magyarországon különválasztva intézték.

/Az előadás a továbbiakban elemezte a kiegyezéssel együtt megvalósuló osztrák alkotmányreformot, majd az 1867-1918. terjedő alkotmányfejlődést, különös tekintettel az általános választójog 1907. évi bevezetésére./

Pomogyi László: OTDK előzetes

A kari TDT november 24-i ülésén a diákköri titkárok ismertetőt hallgattak meg a XV.OTDK-ról. Onnét tudom az alábbiakat:

Az OTDK jogi tagozata 1981. március 25-26-27-én kerül lebonyolításra. A házigazda az Államigazgatási Főiskola lesz, a résztvevők pedig a három jogi kar, a Rendőrtiszti Főiskola, valamint természetesen a rendező intézmény.

A versenyzés hat szekcióban folyik majd. Ezek a következők:

- 1./ államigazgatási jogi, államjogi, pénzügyi jogi
- 2./ állam- és jogelmélet, politikai- és jogszociológia
- 3./ polgári jogi, polgári eljárásjogi, családjogi
- 4./ büntetőjog -tudományok
- 5./ jogtörténeti tudományok, nemzetközi jogi
- 6./ termelészövetkezeti, munkajogi

Az 5. szekció elnöke Benedek professzor, a pécsi római jogi tanszék vezetője lesz. A konferencián a fenti intézmények hallgatói vehetnek részt, maximum 100 oldalas pályamunkáikkal/a 100 oldalba a lábjegyzetek nem számítanak bele/.

A pályázatra december 10-ig kell jelentkezni; ehhez jelentkezési lapokat bárki rendelkezésére tudunk bocsátani. A konferencián való részvétel feltétele, hogy a pályamunkákat a TDK-k üléseik keretében megvitassák.

A dolgozatok elküldési határideje 1981. február 7. Ez a nap jogvesztő hatályu.

A pályamunkákat 4 példányban kell leadni. /Nem árt persze, ha egy példány a versenyzőnél marad./

A dolgozatokkal egyidőben a pályamunkák téziseit is meg kell küldeni a rendezőnek, ill. a testvér jogi karoknak. A tézisekből összesen 60 példány kell /ennek elkészítésében természetesen segít a tanszék/, terjedelmi maximum 4 gépelt oldal.

Az idei OTDK-n előzsűrit is felállítanak a szervezők, amelynek feladata, hogy csak a megfelelő színvonalu dolgozatokat engedje a háromnapos döntőbe.

A rendezvényeken szurkolóként és érdeklődőként természetesen bárki jelen lehet. Az Államigazgatási Főiskola részükre kedvezményes étkezést biztosít.

Ezek a legfontosabb tudnivalók a résztvenni kívánók számára. Az újabb információkat is természetesen a lehető leggyorsabban közöljük.

Pomogyi László

Szanyi Ágota-Kulcsár Livia:

Tanszéki arcképek - Dr. Buzás József adjunktus

A TDK ujság elmúlt évi számaiban olvashattátok a tanszék oktatóival készített riportjainkat. E riportsorozat befejező részét kapjátok most közhez. Felkerestük Dr. Buzás Józsefet, a tanszék oktatóját, hogy válaszoljon kérdéseinkre.

1./ - Ön szerint mi lenne egy TDK-nak általában, és mi a TDK-nak konkrétan a feladata?

- A kérdés mostani megfogalmazása kicsit megkésett. Hiszen a TDK, a TDK is évek óta működik. A TDK feladata többek között az lenne, hogy azoknak a hallgatóknak, akik jogtörténeti kérdések iránt érdeklődnek, lehetőséget biztosítson a tudományos kérdések diákköri megvitatására és publikálására. Hasznosnak találok az olyan emlékkönyvek, - mint a Rákóczi emlékkönyv - megalkotását. Különös hangsúlyt fektetnék a szereplési lehetőségre.

2./ - A mi TDK-ánk megfelel-e ennek az elvárásnak, mi a véleménye munkájáról, mit tart rossznak?

- Időhiányában sajnós a TDK anyagokat nem tudom elolvasni. Érdemi választ tehát nem adhatok. Azokat az anyagokat, amelyeket megkapok, elolvasom. Az egyéni észrevételem az, hogy a mostani TDK nem olyan, mint a régebbiek voltak. Gondolok itt Pandula Attila idejében működő TDK-ra. A diákköri tagok maguk számára is érdekes felfedezéseiket próbálják meg "közkinccsé tenni." Az volna jó, - s ezt még az első kérdés kapcsán mondanám -, hogy a hallgatók az üléseken aktívabban vennének részt, nemcsak passzív hallgatói lennének egy-egy témában.

3./ - Lát-e fejlődést az utóbbi időben a TDK munkájában?

- Minthogy a TDK munkáját - ahogyan erre már utaltam - nem eléggé ismerem, nem tudok összehasonlítást tenni. Itt a kérdéstől eltérően egy szerintem fontos problémára szeretném a figyelmet felhívni. Ez a latin nyelv, a latin kifejezések ismerete. A jogtörténeti tanulmányokhoz is különösen fontos lenne. Egy-egy intézmény fejlődése, megértése könnyebb eredetük ismeretében.

4./ - Milyen Ön szerint a kapcsolat a tanszéki oktatók és a TDK között?

- Szokványos kapcsolat van véleményem szerint. A már többször említett időhiány miatt - úgy látom - nemcsak én, hanem a tanszék többi oktatója is nem ér rá a TDK-val foglalkozni. Kivéve természetesen a patronáló oktatót. Mindemellett, ha olyan témáról van szó, melyhez érdemlogesen hozzászólhatok, s időm is megengedi, szívesen veszek részt a TDK üléseken.

5./ - Ön személy szerint milyen segítséget tudna nyújtani a TDK-nak, mik a javaslatai?

- A disszertációm befejezéséig semmi ígéretet nem tehetek. Ha hozzám fordulnak, szívesen segítek. Javaslatom a következő lenne:

Adjanak lehetőséget arra, ha valaki valamit talál, felfedez egy érdekes dolgot, azt a TDK-n börze-szerűen előadhassa. Ötletek ismertetésére lehetőség legyen, ha jónak tartják a tagok, ha érdekli őket, kiszélesíthetők.

Köszönjük a válaszokat.

Szanyi Ágota-Kulcsár Livia

Gulyás Gábor:

A felvételi rendszer margójára

Az Egyetemi Lapok-at olvasva, élénk érdeklődéssel kísérttem végig Szende Antal írását- majdnem cikket irtam, mert egészében kissé hivataloskodó, feltűnősködő, "dokumentum" jellegűnek éreztem, amely tartalmán kívül mást is közölni kívánt a sorok közt is olvasni tudó olvasóval; megvillogtatni alkotója ujságírói képességét. Nem mintha ezt felrónám a "cikkirónak"; csupán így nem hat olyan őszintén a különösen mély mondanivalóval bíró írás. A már említett érdeklődésem azt hiszem természetes, hisz mint első éves, én is találkoztam azokkal a problémákkal, engem is foglalkoztattak azok a gondolatok, melynek évfolyamtársam hangot adott. De a sorokat olvasva, kellett, hogy kettőnk véleménye közt sok ponton mutatkozik eltérés.

Nem értem például, hogy Antal miért várja el 18-19 éves pályaválasztóktól a hivatástudatot. Én talán inkább a pálya iránti vonzódást, esetleg elhivatottságot kérném számon az ide jelentkezőktől. S majd az egyetemen kialakulha benne az a hivatástudat, amely a pályára álláskor megerősödhet, tudatosodhat. Vagy ha már elvárja a hivatástudatot a magukban Justitia szellemét felfedező negyedikesektől, akkor miért nem hiszi el, hogy az meg is van bennük? Nem szabadna elfelejtenie, hogy mi is negyedikesként - vagy még korábban - döntöttük el, hogy itt szeretnénk továbbtanulni. Igaz, később azt is megkérdőjelezi, hogy a jelenleg a karon tanuló első évesek elég éretten döntöttek-e. De erre a későbbiekben szeretnék kitérni.

Ezek után - s ez igazán kedves tőle - "feltételezi", hogy "többnyire" kialakult az a bizonyos "hivatástudat" a felvételizőknél, s most azt boncolgatja, hogy miért. Én szerényebb igényű vagyok. Ha valakiben hivatástudat van a pálya iránt, én ezzel a ténnyel megelégednék, s nem ennek okát, sokkal inkább azt firtatnám, hogy akiben nem volt, az miért jött ide vagy akar idejönni?

Azok a környezeti hatások, melyeket ő felsorol, nem a sokszor megkérdőjelezett hivatástudat kialakulását eredményezik, hanem egy nyugodt, biztos jövő megfelelő egzisztencia iránti céltudatosságot. Akik tehát e hatások determinációjára jönnek az egyetemünkre, nem hivatástudattal, hanem karriervágygal érkeznek.

Minél inkább tovább jutok az olvasásban, egyre jobban úgy érzem, mintha túl sokat kritizálna kritikátlanul. Anélkül, hogy tartalmasabb, mélyebb észrevételt, javaslatot tenne a szerinte - és megvallom szerintem is - problémás kérdésekben. Ilyen a felvételi rendszer hibája, "korlátja". Jóideje kérdés már a jogi egyetemre való bekerülés kritériumának elégségesége, de az ezzel hivataltól foglalkozók sem jutottak előbbre, nem találtak új lehetőséget, jobb módszert. Talán valóban nem a legtökéletesebb, ami most van. De tud-e jobbat? Tudom, nem az ő dolga e kérdés megoldása, de talán "feltételezhetné" azt is, hogy akinek ez a feladatuk, azok igyekeznek is rajta. Sajnos, jelenleg még semmi módon nem láthatunk be az emberek gondolataiba, a pályánk iránt semmiféle vonzalmat nem érző, "csalárd" jelentkezőjébe sem, egyelőre csak felvételi pontszámok alapján lehet szortírozni - megfelelt vagy nem felelt meg. S ha felvételin megkérdezik, persze, hogy mindenki azt mondja: mindig is erről álmodott. Emiatt nem lehet még jelenleg kizárni se a karrieristákat, se a sznobokat, sem a többi, ide érdektelent. De ezt ő is elismeri. Akkor hát...?

És végül az a bizonyos "statisztika", melyet az elsőévesek berkeiben végzett. Erre csak azt tudnám mondani, inkább Kovacsics professzorra kellett volna bízni, neki több gyakorlata van ebben. Valószínűnek tartom, hogy végülis "kontárstatisztika" készült, amelyből végső és negatív következtetéseket nem szabadna levonni.

A végső gondolati fejtegetésével azonban teljesen egyetértek: jelenleg - sajnos - még valóban nincs egyensúly az egyéni érdek és a népgazdaság szükségletei közt, s ezt valóban pedagógiai módszerekkel - s nem csekély mértékben a KISZ segítségével, a mozgalmi vonalon - amely azonban feltételezés a kari KISZ ujjaéledését Csipkerózsika álmából - kellene megoldani. Ez azonban már egy másik cikk lenne.

Én mindenesetre optimistább vagyok a jövővel - a jövőnkkel kapcsolatban..

Gulyás Gábor

Mezey Barna:

Szilánkok

Hányszor találkoztam már hol haragosan-hangosan, hol jóindulatu lenézéssel, vagy indulatosan érvelő kollégával, hallgatóval! S logyek őszinte, gyakorta magammal is vitáztam. Mielőtt egy tudományághoz /tárgyhoz/ szegődtem volna, számtalanszor tettem föl a kérdést magamnak, egyszer kételyeket ébresztve, másszor szilárd meggyőződést sugallva. Tartozom az igazságnak a vallomással, husz-szu évekig nem tudtam határozni, tulságosan közvetlenek voltak az oktatók és oktatottak lekicsinylő közlegyintősei, a keserves, csatlódást szülő reflexiók. Engedtetssék meg hát, hogy most egy elkötelezett hangja szólaljon meg, aki őszintén próbálja összegezni gondolatait, törekvéseit, vágyait - a tárgyról, az egyetemi jogtörténet-oktatásról.

-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-

Emlékszem, nem is olyan régen, még hallgatóként szóleset derültem egy oktatóm történetén. Tanárom - így história - egy étteremben kísérelte meg bécsiszeletét szétmarcangolni a pincér által rendelkezésre bocsátott, kellően tompa élű késsel. Amikor szóvátette az evőeszköz alattomos életlenségét, a pincér - mellesleg doktor - mosolyogva montegetőzött: "Még a dualista korszak egyik budapesti rendőrfőkapitánya körrendeletben tiltotta el az óles kések használatát minden nyilvános helyen, elkerülendő ezzel az oly gyakori tömegverekedések súlyosabb kimenetelét. Azóta sem helyezték - folytatta az exjogász - hatályon kívül a rendelkezést..." Az eset mosolyogtató, ám önkéntelenül mozgásra sarkallja gondolataimat, szinonimákat keresek, további példázatok. Egyre másra szocialista jogunk oly ismert intézményei ötlenek eszembe, egy fejlődési iv teljességbe hajló végkifejleteként, sokszázéves történettel, tapasztalatokon érleeltséggel hátuk mögött.

-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-

Polgári jogi előadáson ültem. Professzorom - akiért akkor rajongott az évfolyam - a felelősségről beszélt. Érdeklődve hallgattuk, s emlékszem, minden szavát leirtuk. Fogalmunk sem volt a felelősségről. Vázolta fejlődését, római jogi majd feudális kori, recipiált konstrukcióját. Elemezte, mennyire fontos a ma megértéséért ismer-ni a multbeli fejlődést, az élő jogintézmény háttérét és történetét birtokba venni. S hányszor megesett, hogy - tévedésből vagy hibás politikai döntés következményeként, talán preztizsből - félretett, kárhoztatott és végletekig megkritizált intézmény újra előkerült a feledésből. Még megismételt viták sem voltak ritkák, elfeledett /mert nem ismert/ tapasztalatösszegezések "születtek meg" újra. Elődök kimunkált eredményei - hasznosítható tapasztalatai - maradtak a mult homályában pusztán azért, mert nem volt, aki felidézze azokat. Akkor ott, azon a régi szerde délelőttön éreztem először, amit a hallgató - legtöbbször vizsgák idején - gyakran

mondogat: hej, ha megtanultam /tanították?/ volna akkor, amikor annak ideje volt! Ujra alapfogalmakat körmöltünk, s bifláztunk, csoportosításokat és temetikus megtanulhatóságokat, pedig már az elméletet izlelhattuk, vitákat tanulmányozhattunk volna...

Mezey Barna

-o-o-o-o-o-o-o-o-o-

Sztorik a pálya széléről.....

A djakartai hatóságok őrizetbe vettek egy kínai származású férfit, akinél 1400 nagy gyémántot találtak. A vizsgálatnál kiderült, hogy mind ügyes hamisítvány. A Távol Keleten újabban nagyon elterjedt az ilyen szélhámosság. /Népszava/

-x-x-x-x-x-

A new yorki rendőrség idén első ízben tartóztatott le női bérgyilkost. A módszer: társával kart karba öltve, ártalmatlan párként közelítették meg a mit sem sejtő áldozatot. A tarifa: alkalmanként tízezer dollár. /IPM/

-o-o-o-o-o-o-

Londonban nemrég ítéltek pénzbüntetésre azt a pénzbeszedőt, aki a fizetni nem akaró ügyfelet "büzzel" készítette a fizetésre: a kabátját előzőleg preparálta: penészes sajt, záptojás, romlott hering, megecetesedett bor szaga szállt belőle. Az ügyfelek inkább azonnal fizettek, mintsem tovább érezzék jelenlétét...

/IPM/

---.---.---.---

Franciaországban nagyon elterjedt a fegyvertartás: kb. 10-15 millió önvédelmet szolgáló fegyverre szóló engedélyt adtak ki, kb. kétmillió vadász-fegyvert tartanak számon, s hatvanezerre tehető a muzcális /de még működőképes/ lőfegyver-

gyűjtemények száma. Jogszabályaik szerint a fegyver csak önvédelemre, lakásukon belül /tehát behatoló ellen/ használhatják.

/IPM/

x.x.x.x.x

SOK VOLT A HÁROMNEGYED MILLIÓ

Rácsok mögött a fegyőr

Brüsszel, szept. 11.

A belga hatóságok erős szigoritást rendeltek el a börtönökben. Az antwerpeni bíróság ugyanis most ítélkezett egy volt fegyőr ügyében, aki pénz ellenében hajlandónak mutatkozott az egyik rabot megszöktetni. A fegyőr, Germain Vincent a börtönben lassan muló időt azzal csapta agyon, hogy jó baráti kapcsolatot teremtett a reá bízott elítéltekkel. A csalás és lopás vádjával terhelt francia Raphael Michaux-t különösképpen szívóbe zárta. Kezdetben csupán beszélgettek, később Vincent kisebb-nagyobb szívességeket tett Michaux-nak. Amikor ő és rab közt a jó viszony elmélyült: Vincent följánlotta barátjának: 750 ezer belga frank ellenében "szabadlábba helyezi". A rab sokallta az összeget és "hálátlan" ember lévén, följelentette jótévőjelöltjét. Az ő és a rab ügye a bíróság elé került, s a volt "kulcsos" is három évig rács mögött lesz.

/Esti Hírlap/

A bűnüldözés elleni küzdelem egyik legalapvetőbb feltétele, hogy minden bűnöző elnyerje büntetését.

- mondta. - Ebben az esetben a társadalommal szemben olyan súlyos bűncselekményekkel találkoztunk, amelyekre csak a törvény teljes szigorja adhat választ. Olyan nagy súlyu, embertelen, kegyetlen bűnök elkövetőit kellett felelősségre vonni, akikkel szemben a bíróság nem találhatott enyhítő körülményt, a sokgyermekes, családos állapotot /Györgynél/, a mindenre kiterjedő beismerő vallomást /Soósnál/, vagy a büntetlen előéletet /Némethnél/. Az ítélet indoklása után a bíró Soóshoz fordult: "Soós, álljon fel! Megértette a vádat? Kér kegyelmet?"

- Nem kérek kegyelmet.

György József kegyelmet kért, a gyerekei, a felesége miatt, de újra elmondta, hogy nem gyilkos. "Kérdezzék meg Soóst - mondta - talán most beismerné már, hogy csukott állapotban adta át a kést..." Németh, Varga és Mester tudomásul vette az ítéletet.

A bíróság elnöke berekesztette a tárgyalást.

A Legfelsőbb Bíróság tanácsa átalakult kegyelmi tanácsá,

ugyanis a védők törvény előírta kötelessége kegyelmet kérni a Népköztársaság Elnöki Tanácsától. A kegyelmi kérvényt a kegyelmi tanács juttatja el a legfelsőbb fórum elé.

/Esti Hírlap/

-o-o-o-o-o-o-o-o-

A rablók megvannak, a drágakövek nincsenek

Mint már jelentettük, Londonban csütörtökön 2,4 millió dollár értékű drágakövet rabolt el két pisztollyal és közigránáttal fel-fegyverzett férfi a Graff's nevű híres ékszerboltból. A husz legértékesebb követ vették magukhoz, köztük a 960 ezer dollárra becsült 45 karátos Marlborough-gyémántot.

Az újabb fejlemény: még aznap este őrizetbe vették a feltételezett rablókat: az Amerikai Szövetségi Nyomozó Iroda /FBI/ emberei tartóztattak le két amerikai állampolgárt a chichagói nemzetközi repülőtéren. A két férfi a British Airways járatán érkezett Londonból az amerikai nagyvárosba.

A menekülésükhöz használt gépkocsi rendszáma alapján bukkantak a nyomukra.

A két amerikai, a 42 éves Joseph Scalise és az ugyancsak 42 éves Arthur Rachel, egyelőre nem hajlandó válaszolni a hatóságok kérdéseire. A nyomozók sem náluk, sem csomagjaikban nem találták meg a rabolt ékszereket és fegyver sem volt náluk.

A brit hatóságok hamarosan kérni fogják kiadatásukat.

/Népszava/
oxoxoxoxoxox

Veszélyes cigaretta

Az osztrák legfelsőbb bíróság rendezni kívánja a gépkocsiban, vezetés közben való dohányzás kérdését. Állásfoglalása szerint mind a rágyújtási, mind pedig maga a dohányzás is figyelemelvonó cselekvés, ezért károsan hat a közlekedés biztonságára. A közlekedésrendészeti szabályok tervezett módosítása szerint a jövőben a dohányzó gépkocsivezető nem haladhat járművével a megengedett legnagyobb sebességgel. A közelmúlt-

ban történt: a gépkocsivezető rágyújtás közben kiejtette kezéből az izzó öngyújtót, majd ösztönös mozgással utána kapott. A gépkocsi árokba borult és a biztosító megtagadta a keletkezett 28 ezer schilling összegű kár kifizetését. A bíróság megerősítette a biztosító döntését.

/Népszava/
-x-x-x-x-x-

"Franki-Boy" pereskedik.

A svédok világ bajnok birkózója, a kicsit fenegyereknek tartott Frank Andersson pert indít a stockholmi Aftenbladet című lap ellen. Az újság ugyanis egy cikkében olyan hírt közölt, miszerint Andersson három évvel ezelőtt világ bajnoki győzelmi alkalmával megvásárolta ellenfeleit. Kíváncsian várják, a lap miként igazolja állítását?!

/Esti Hírlap/

ÚJ KÖNYVEK A KÖNYVESPOLCON...

BETHLEN GÁBOR KRÓNIKÁSAI

Hogyan ítélték meg hazai kortársai a nagy fejedelmet - erről szólnak a soknyelvű és sokvallású Magyarország minden táborából válogatott krónikás szövegek. A kötet csaknem egészében felöleli a Bethlen Gáborról szóló egykorú történetirodalmat, megszólaltatva ugyan minden véleményt. Nemzetközi látókörű diplomaták igényes emlékirataitól helyi érdekű naplóiírók pletykaszintű fecsegéséig; szinte hívek magasztalásaitól dühös ellenségek régalmaiig szinte minden színt, hangját feltaláljuk benne az akkori Magyarország széles skálájú kórusának. De a szeretet és a gyűlölet egyaránt ugyanazt mondja: Bethlen Gábor nemcsak korának, hanem az egész magyar történelemnek egyik legnagyobb és legérdekesebb egyénisége volt.

-x-x-x-x-x-

DOMANOVSKY SÁNDOR: GAZDASÁG ÉS TÁRSADALOM A KÖZÉPKORBAN

Korunk embere mind türelmetlenebbül törekszik annak a hatalmas műveltség anyagnak rendszerezésére, amelyet maga, illetve elődei hoztak létre. A történettudomány területén is mind gyakrabban hangzik el az igény: mérjük fel pontosan, meddig jutottak el a korábbi nemzedékek kutatói egy-egy korszak bemutatásában.

E felmérő-rendszerezés során elfelejtett, talán a kutatásban is szem elől veszített adatfeltárások, már régen feltett, s részben nyitva is hagyott történeti kérdések tárulnak fel. A modern intézményesített kutatás korában a tudományos eredmények jelentős része "belevész" a könyvtárakat telítő folyóiratáradatba. A korunkban nagy hatású írások címeiről is néhány évtized múltán már csak szakbibliográfiák őrzik. Erre a rendszerező, áttekintő feladatra kíván vállalkozni a magyar történettudományon belül a Történetírók Társasága sorozat. És még valamire.

A szakfolyóiratok leporlásakor, a régi monográfiák újra közbevetésekor, a történetírói kézirat-hagyatékok buvárlásakor nemcsak elfelejtett adatok, szép leírások kerülnek újra történetírásunk áramába, hanem feltárul az egymást követő történetírói nemzedékek munkásságában benne rejtőző folyamatosság. Kutatási módszerek, írói megoldások, sőt megfogalmazások épülnek egymásra a történetírás fejlődésében, még ha egy-egy új felfogás le is rombolja a korábbiak konstrukcióját, elemeiből, gondolati alapanyagából bőségesen használhat.

GLATZ FERENC: TÖRTÉNETÍRÓ ÉS POLITIKA

A magyar polgári történetírás történetének tanulmányozásakor már az első kutatások arra hívták fel a figyelmet, hogy a hazai történetírás és a mindenkori politikai áramlatok között a kapcsolat igen erős. A szerző arra a kérdésre keres választ, hogy hogyan függ össze mindez a közgondolkodás erős történeti töltésével és a magyar polgári állammechanizmus olyan intézményeinek kiépülésével, amelyek a tudomány és a politika kapcsolódását biztosították. Az összefüggések megvilágítására Klebelsberg "kedvenc eszméjének" a "Fontos" nemzeti és nemzetiségtörténeti köteteknek, illetve problémátörténeti előzményeinek filológiai elemzése kínálta a lehetőséget. A vizsgált "tót" szerb és horvát kérdésnek a szerzőik - Steier Lajos, Thim József és Miskolczy Gyula - munkásságának elemzése, majd a legnagyobb hatású polgári történetíró, Szekfü Gyula életpályája korai szakaszának műveken keresztül való konkrét vizsgálata vezetett el a történetírás, illetve a történetíró és politika kérdésének vizsgálatához.

-x-x-x-x-x-x-x-x-

Gönczöl Katalin: A visszaeső bűnelkövetők tipológiája
Közgazdasági. Kb. 320 oldal, kötve kb. 70,-Ft

A visszaeső bűnelkövetőknek olyan tipológiai rendszerét kísérli meg kidolgozni, amely a rehabilitáció és a reszocializáció hatékony megvalósítást célozza.

-x-x-x-x-x-x-x-x-

Szabó András: Bűnözés - ember - társadalom
Közgazdasági. Kb 400 oldal, kötve kb. 40,-Ft

Tullép a bűnözés vizsgálatának kriminológiai szemléletén és a kriminálpszichológia módszerét s eredményeit felhasználva keres új utat a bűnözés eredetének, illetve okainak vizsgálatában.

KARÁCSONYI KÖNYVAJÁNLAT

Történelem

Galántai József
AZ ELSŐ VILÁGHÁBORU

Gondolat
548 oldal + 25 oldal képmelléklet
kötve 90 Ft

Jackson, Robert

LÁNGOLÓ HIDEŐ /Dunkerque, 1940/

Kossuth

216 oldal + 16 oldal képmelléklet

kötve 30,-Ft

/Népszerű történelem/

Bethlen Gábor Krónikásai

válogatta: Makkai László

Gondolat

240 oldal + 52 fekete képtábla

kötve 73,-Ft

Lord, Walter

HIHETETLEN GYŐZELEM

/A Midway szk. melletti tengeri csata/

Zrinyi

322 oldal

kötve 52,-Ft

Piccolomini, Aeneas Silvius /II. Pius pápa/

PÁPA VAGY ZSINAT

Magyar Helikon

296 oldal

kötve 135,-Ft

/Bibliotheca Historica/

Pintér István

A SZOCIÁLDEMOKRATA PÁRT TÖRTÉNETE 1933-1944

Kossuth

448 oldal

kötve 77,-Ft

RÁKÓCZI TANULMÁNYOK

Főszerkesztő: Köpeczi Bála

Szerkesztő: Hopp Lajos, R.Várkonyi Ágnes

Akadémiai

770 oldal

kötve 207,-Ft

Szociológiai

Kulcsár Kálmán

A MAI MAGYAR TÁRSADALOM

Kossuth

320 oldal, kötve 42,-Ft

Szépirodalom

Scott, Sir Walter

IVANHOE

/Korabeli fegyverek, viseletek, használati tárgyak, érmek, várak színes képével. Mellékletei kimerítően ismertetik a középkor jóformán teljes anyagi kulturáját./

Móra

288 oldal, kötve 96,-Ft

Fallaci, Oriana

LEVÉL EGY MEG NEM SZÜLETETT GYEREKHEZ

Kozmosz

120 oldal, kötve 18,-Ft

Nagy András

SAVONAROLA

Magvető

576 oldal, kötve 42,-Ft

Művelődéstörténet

MERCURIUS VERIDICUS 1705-1710

Magyar Helikon

140 oldal, kötve 56,-Ft

A magyar állam és jogtörténeti tudományos diákkör híradója, 1980. 15. szám, december. Szerkeszti: Szemes Tamás /III.évf./, Pál Lajos /II.évf./ és Nagy Zsuzsa /I.évf./
